

פרוטוקול מס' 337

מישיבת ועדת העבודה

יום ג', כ"ד בסיון תשל"ו - 22.6.1976 - שעה 13.30

נדבחים:

חברי הוועדה: ש. ארבל - מלפוזלינו - היו"ר
ז. אסיר
ח. שמעוני

מוזמנים:

שר	הסעד ז. המר	
א.	לנגרמן	-
ג.	בן-ישראל	-
א.	פריד	-
ז.	סליון	-
ג.	לב	-
י.	קדם	-
ס.	שיפמן	-
ס.	נגור	-
א.	כהן	-
ח.	זוננפלד	-
ג.	ליביאל	-
י.	בריר	-

מזכ"ל משרד הסעד
הסתדרות העובדים הכללית
מסונה על השיקום המקצועי -
ס. העבודה
מזכ"ל מרכז השלטון המקומי
מרכז השלטון המקומי
מזכ"ר איגוד העובדים הסוציאליים
מזכ"ל לסיבהל - משרד הסעד
הוועדה לענייני האקדמאים,
ההסתדרות הכללית
נציבות שירות המדינה
סגן המסונה על התקנים, נצ"ש
עוזר בכ"ר לתקנים, נצ"ש
מנהל אגף לשכר וקהילה -
משרד הסעד

סוכיר הוועדה: ס. משולם

רשמה: ע. הירשפלד

סדר-היום: מעמדו של העובד הסוציאלי ובעיית כוח-האדם במקצוע זה.
(ד"ר ג. תנאי עבודה).

- 2008

(מקל) 11.7.76

מעמדו של העובד הסוציאלי ובעיית כוח-אדם במקצוע
(דירוג, תנאי עבודה)

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינה: אני פותחת את הישיבה ומקדמת בברכה חמה את שר הסעד זבולון המר ואת יתר המוזמנים.

התלבטתי אם להעלות את הנושא הזה בוועדת העבודה. פנו אלי מספר פעמים מאיגוד העובדים הסוציאליים וקבלתי מספר תזכירים בענין זה, שהועברו גם לוועדת השירותים הציבוריים הנושא גידון בוועדת השירותים הציבוריים לפי הצעתה של חברת הכנסת קצב, אבל הוא גידון מתוך אספקטים אחרים לגמרי, למרות שהנושא היה בשירותם של עובדים סוציאליים מהמקצוע, ההתמקדות היפה נכחדה בנושא של גידון הסוציאליים מאשר בענין כוח-אדם, תנאי עבודה, ומעמדו של העובד הסוציאלי. לכן לא יכולתי לפטור עצמי מלהכנס לעובדי הקורה של הבעייה, ובאופן מיוחד לאחר שנפגשתי עם הרבה מאד עובדות סוציאליות, שרצו לשפוך את לבן על תנאי העבודה של העובדים הסוציאליים בכלל. כולנו יודעים שזו עבודה קשה, אבל לעובדים אלה אין מעמד ומשכורת נאותים, וגם לא תנאי עבודה. מסיבות אלה הם מרגישים עצמם מקופחים, והענין טעון תיקון.

שוחחתי עם שר הסעד וראיתי שיש גישתו חיובית לנושא זה ואף הוא רוצה לסייע ולקדם את העובדים הסוציאליים. מצאתי לבכון לכנס פגישה כזו כדי שבחליף בינינו דעות, מה ניתן לעשות כדי לקדם את העובד הסוציאלי, במיוחד לאור העובדה שמספר הנושאים מהמקצוע הולך וגדל. הגהירה למקצוע זה אינה גדולה, ואלה שמסיימים בית-ספר לעבודה סוציאלית מעדיפים לא לעסוק במקצוע זה בגלל המשכורת, שאינה כל-כך מעודדת.

עם הרחבת מעגל השירותים הניתנים במסגרת הקהילה, לא בוכל לזוותר על תרומתו החשובה של העובד הסוציאלי. ואם הדא חיוני, אנו חייבים לתת את הדעת, בצד החיוביות הזאת, מה התמורה שמקבל העובד הסוציאלי בעד חיוניותו.

מצאתי לבכון לומר דברי פתיחה אלה, כדי שלא נראה בישיבת הוועדה מגמה לבקר משרד זה או-אחר, דעות זו או אחרת, אלא מתוך מודעות לבעייה, בחליף בינינו דעות ובטכס עצה כיצד לקדם ולחזק את מעמדם של העובדים הסוציאליים מבחינת המעמד, תנאי העבודה והשכר שהם מקבלים.

רשות הדיבור למזכיר איגוד העובדים

הסוציאליים.

י. קדמו:
ועדת העבודה מצטרפת למעשה לשורה של גורמים, שבהזדמנות זו או אחרת ביוזמתם, או לפי פנייה שלנו, דנו בנושא זה. האמת היא שכולם ללא יוצא מן הכלל הגיעו באופן עקרוני למסקנות זהות, שאומרות שהעבודה הסוציאלית היא מקצוע בחוץ מאד במדינה, תמיד, ובמיוחד עכשיו. הגיעו למסקנה שחסרים היום הרבה מאד עובדים סוציאליים, בלי להכנס למספרים; שקיימת תופעה של בשירה של עובדים סוציאליים, ושקיים קשר בין תנאי השכר והעבודה הלא טובים והגמורים באופן מוחלט ובאופן יחסי למקצועות קרובים, לבין הסיכויים לבנותם לכך שאפשר יהיה למשוך יותר כוח-אדם למקצוע זה. כתוצאה מכך הגיעו כל הגופים שדנו בנושא זה - החל מוועדת השירותים הציבוריים של הכנסת, הוועדה שמונתה על-ידי יועץ ראש הממשלה לרווחת חברתית ופורומים אחרים - לכך, שיש לפעול לשינה מעמדו ותנאי עבודתו של העובד הסוציאלי. בדברי ההקדמה של יושבת-ראש

י. קדמון

הוועדה יכולתי לשמוע אתו. כוונתו של דברים. אנו זקוקים לעזרתה של הוועדה ושל האנשים שהוזמנו לישיבה זו, אשר מייצגים בדרך זו או אחרת את הזרוע המבצעת שמעמידה עובדים סוציאליים, שיעזרו לנו בפתרון השאלה כיצד ניתן לממש את העניין.

אני ער ומודע לעובדה, שהשנה אנו נמצאים בתקופה קשה מבחינה כלכלית למדינה. אני חושב שאולי זה יראה למישהו כאבסורד, אבל אני חושב שלא למרות, אלא בגלל התקופה הקשה יש הזדמנות השנה לעשות משהו בנושא שיפור מצבם של העובדים הסוציאליים, שאולי לא קיימת בשנים אחרות. הסיבה לכך פשוטה מאד. הקבוצה של עובדים סוציאליים היא קבוצה קטנה מאד, שמונה 2,500 אנשים, כך שהנעייה מבחינה כלכלית היא די קטנה. הנעייה מתחילה כאשר בצדק, או שלא בצדק, בעקבות זה יקומו קבוצות אחרות, שהן קבוצות לתן יותר גדולות מאשר העובדים הסוציאליים, ויאמרו שבעקבות השינוי הזה הם דורשים שורה של שינויים, שיכניסו את המשק למצב כלכלי בלתי-נסבל השנה. אני חושב שדווקא השנה יש סיכוי, בגלל המצב הכלכלי הקשה, לפתור את הנעייה. יש למדינה סדרי עדיפות, ואני חושב שאחד מהם הוא הטיפול בנושא החברתי. וקריטריון בוסף הוא בהחלט העניין של היצע וביקוש. יש מקצועות, שבהם יש רוויה במשק. יש מקצועות שבהם יש ביקוש עצום לעובדים, ותיצע קטן מאד. בדמה לי שהשנה, יותר מאשר בשנה רגילה, אפשר יהיה לסגור את העניין, שקבוצה מסויימת תופלה לטובה מאחר שיש לכך הצדקה מוסרית, ומאחר שמבחינה מוסרית רואים צורך וחשיבות לעודד את המקצוע הזה. וזה לא יעלה הרבה. הגשנו הצעות קונקרטיות, שהוגשו גם לחברי ועדת העבודה, והן במכתב שגשלה לשר הסעד, ובו פירטנו את הכיוון שבו היינו רוצים לראות את השיפור.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: מה אתם מציעים?

י. קדמון

אנו מציעים שהעובדים הסוציאליים, בדרך זו או אחרת, יושנו בתנאיהם לנהוג לגבי עובדים העוסקים בהוראה. המצב היום הוא אבסורדי למדי. בחור שמסיים י"א כתות הולך למכון ממשלתי, שהוא משותף למשרד הסעד ולמשרד החינוך - דוגמת "אחיה" - ועובר שם קורס מדריכי נוער וקהילה, ומקבל תואר של מדריך נוער וקהילה. לעומתו בכיר אחר לומד עבודה סוציאלית באוניברסיטה והולך לעבוד בתור עובד קהילתי; ואין צורך להסביר מי השקיע יותר. התוצאה היא שאותו מדריך, מתחילת עבודתו וגם בהמשך משתכר יותר, ועובד בתנאים הרבה יותר גוחים משל עמיתו. אני יכול לתת לכם עובדות ומספרים.

הדברים בשטח נראים כפי שהם נראים, מביאים להתמרמרות עצומה. על בסיס זה ועל בסיס הקירבה שלנו בכלל לשטח ההוראה; על בסיס העובדה שחלק מהעובדים הסוציאליים כיום נמצא ועובד לפי דירוג עובדי הוראה - אם זה עובדי חבורות רחוב, אם זה עובדים קהילתיים במקומות שונים בארץ, ואם זה מדריכים שונים במסגרות של שירותים סוציאליים - ראינו זאת כהגיוני לדרוש לעשות את ההשוואה הזאת כפי שהיא קיימת והעתקתה מהתנאים של המורים.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: מה היא המשכורת של עובד סוציאלי מתחיל?

י. קדמון

אם אני לוקח בתור דוגמה שכר יסוד בשנה הראשונה, הוא מסתכם ב-670 ל"י. לעומת זאת מורה, בעל תואר ב.א. רק ביסוד מתחיל עם 783 ל"י. אחר-כך יש גם חישובים של שנה שלישית ושנה חמישית. עובד מתקדם ובמשך 7 שנים הוא מגיע לדרגה 4. הוא עובר מדרגה 1 ל-2 אחרי שנתיים, ואחרי שנתיים לדרגה 3, ואחרי 3 שנים לדרגה 4. היום מדורגים העובדים

י. קדמון

הסוציאליים בדירוג דומה, או מקביל לדירוג האקדמאים, אבל יש בזה טעות אופטית מסויימת, כי לא פעם בשמעו טענות כאילו משכורותיהם של העובדים הסוציאליים זהות לאלה של עובדים אקדמאים אחרים. יש כאן טעות אופטית. א) מפני שאני סבור שאי-אפשר להשוות את עבודתו של כלכלן שיושב במשרד ממשלתי לעבודתו של עובד סוציאלי, שיושב בלשכת הסעד בבית-דגן, או באופקים או בשירות המבחן; ב) יש בתוכם של בציבות שירות המדינה לגבי ההתפלגות בדרגות, והתברר שבשלוש הדרגות הגמוכות יושבים כ-20% של האקדמאים במדעי החברה והרוח, וכ-70% של העובדים הסוציאליים, וזו הסיבה לכך שהמבנה שלנו הוא כזה, שמרבית העובדים שלנו הם עובדי שדה. יש לנו מעט מאד גנרליים. יש מנהלי לשכות, מפקחים ומדריכים, שמהווים בערך 20% מכלל העובדים הסוציאליים בשטח. עיקר הבעייה מתמקדת לגבי העובד מן השורה, העובד המתחיל בשדה, שאין לי מלים לתאר את משכורתו.

ראשית, אנו מודעים על ההזמנה.

ז. מליון:

רשמנו לפנינו אינפורמציה בקורים כלליים. יש לנו היום כ-1,700 עובדים סוציאליים שמתחלקים לסוגים שונים; וכשמדברים על עובדים סוציאליים, אני מבין שמדברים על כולם, גם אלה שאינם כשירים.

בתוך 2,500 העובדים הסוציאליים מדובר על אלה שמוסמכים ולא מוסמכים?

היו"ר ש. ארבל-אלמוזליצ'ר:

אינני מדבר בשם אלה שאינם מוסמכים. אני מדבר בשם כולם. כל עוד הם מוכרים מבחינת עבודתם - ולא מבחינת כשירותם - והם עוסקים בעבודה זו, לגבי

ז. מליון:

מבחינת עבודתם - ולא מבחינת כשירותם - והם עוסקים בעבודה זו, לגבי דידנו הם עובדים סוציאליים.

לצערי, אלה שאינם מוסמכים עובדים בטיפול במשפחה, בחזית הקשה ביותר.

ח. שמעוני:

שמעתי כאן שכל הגורמים מודעים לבעייה הזאת של השכר ותנאי העבודה, ושהענין

ז. מליון:

נדרן בוועדות שונות, ובכל-זאת לא תוקן דבר. אנו מודעים לא פחות לתפקיד הקשה, ובוודאי מודעים גם לעובדה שבדרג של הרשות המקומית אפשר להשפיע לשנות ולתרום הרבה מאד לגבי בעיות חברתיות, דווקא באמצעות לשכות הסעד. לכן גם יש לנו הסכמי שכר קצת שונים מאשר לאחרים. יש לנו היום הסכם מוסכם. יתכן שרוצים לשנות אותו, אגבנו לא שמענו על דרישה כזאת.

אנחנו לא קבלנו את אותה דרישה שהוזכרה

כאן, למרות שיש לנו כ-1,700 עובדים סוציאליים, כך שאינני יכול להתייחס להצעה. אבל בדרך-כלל המשא-ומתן מתנהל בין המעסיקים באופן קולקטיבי ובין הארגונים. קצת מוזר שזה לא בעשה במקרה זה.

איננו עומדים לבהל כאן משא-ומתן על שכר. אנו דגים על הבעייה כבעייה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזליצ'ר:

אתה כמזכיר מרכז השלטון המקומי, שיש לכם לשכות סעד, האם אתה סבור שמה שמקבל היום עובד סוציאלי מבחינת מעמדו, עבודתו וכו', זה טוב ומספיק, או שאתה חושב שזה מתייב שינוי.

ז. מליון:

אני מבדיל בין הדרגות הגבוהות ובין הדרגות הנמוכות. בדרגה ההתחלתית

ללא ותק וללא תוספות אחרות מקבל העובד 2,100 - 2,200 ₪. אני בדעה

ז. מליון

שזה לא מעט. אני חושב שרצוי היה בדרגות השניה-שלישית למסח למצוא פתרון. לא כך לגבי הדרגות היותר גבוהות.

א. לנגרמן:

רוב העובדים הם בדרגות הנמוכות. המרחק בין הדרגות 1 ל-4 הוא 7 שנים.

ז. מליון:

אחרי 7 שנים הם מגיעים למשכורת בסכום של 3,000 ל"י. אמרתי שזה לא תלוי רק בנו, ומלבד זאת יש לי ספק אם זו הסיבה לגשירת העובדים מהמקצוע. אינני אומר שהשכר לא משפיע, אבל אחת הסיבות היא, שרוב העוסקים במקצוע זה הן נשים, שיש להן גם תפקידים אחרים. אינני יודע איך אפשר להחזיק מעמד בעבודה זו 5 - 6 שנים. השאלה היא אם 500 - 600 ל"י שכר יפתרו את הבעיה. אני חושב שזה יקל, אבל לא יפתור את הבעיה. אנחנו רק חייבים להצביע על הקשיים שיתעוררו בקשר לכל שינוי שיעשה, שאנו תומכים בו. יחד עם הממשלה ועם ההסתדרות, ושלא כל משרד יאמר את מה שיש לו לומר. אם נציג משרד הסעד יאמר שמקצוע זה צריך להיות מועדף, זה כבר יעודד את העובדים לבוא בדרישות. דבר זה חייב להתקבל על דעת כולם, בלי שיהיו לו השלכות.

ג. לב:

בהסתדרות יש אותה עמדה שמר מליון הציג לגבי משרדי הממשלה. ברור שהסתדרות האקדמאים והסתדרות הפקידים - שמרבית העובדים שלנו מסובפים אליה - הודיעו שאם יחול שינוי, ההקפאה שהוחלט עליה עם התשלום של 2.5%, שאם נפר אותה לסוג עובדים כלשהו הקטן ביותר, הם יתבעו את שמירת האיזון. אני חושב שאם באים עם תביעה להעדפה, יש לשמוע גם את עמדת ההסתדרות בעניין.

ג. בן-ישראל:

המצב הזה, שבו זורקים את הכדור לעבר ההסתדרות, אינני מקבל אותו.

ג. לב:

גם אם תתקבל הדעה שיש לקדם את העובדים בדרגות הנמוכות כדי לפתור את בעיית הנשירה של העובדים הסוציאליים, אני משוכנע שצריך לבדוק את העניין. אני מסכים שזו עבודה קשה מאד, וצריך למצוא דרכים כדי להקל על העובדים.

לגבי ההצעה המעשית אני רוצה להעיר,

שאינן אצלנו עובדים, ואני חושב שגם לא בממשלה, שמקבלים דירוג של עובדי הוראה, אם להם כישורים של עובדי הוראה. עובד סוציאלי מתחיל בדרגה 1 ולומד 3 שנים. חברו המורה, שקיבל תואר ב.א. בשני מקצועות, בשנה השנייה יש לו פחות שכר מאשר לעובד בדרגה 4; כמעט 300 ל"י פחות יש למורה. כלומר, יש כאן עניין של קידום, ובקשר לכך יש למורים מענות.

יש לנו ארבעה סוגים של עובדים סוציאליים. כשירים אקדמאים, שהם לפי הדירוג האקדמי; יש לנו כשירים לא אקדמאים, שמקבלים דירוג אחיד מינוס 9%; יש לנו כשירים אקדמאים שהם סוציולוגים או פסיכולוגים. הם מתקדמים עד דרגה 3 בדירוג האקדמי, אבל הם לא זכאים לדרגה 4. הסוג הרביעי הוא של עובדים סוציאליים לא כשירים ולא אקדמאים, שהם המסכנים ביותר.

היו"ר ש. ארנלי-אלמוזלינג: כמה הם מהווים?

ג. לב:

אנו מעריכים שברשויות המקומיות יש למעלה מ-500 עובדים כאלה. אני חושב שהם בעיקר לא במרכז הארץ. הסתדרות הפקידים בפועל אינה מטפלת בהם,

ל. לב

כי הם אומרים שהם אינם שייכים לנו.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: אם כן, למי הם שייכים?

ל. לב:

לא פעם הצענו לאיגוד העובדים הסוציאליים לקבל אותם אליהם, כי הם גם יחסכו על-ידי זה כוח-אדם. על 5 עובדים כשירים יש מדריך. על לא כשירים יש שני מדריכים. כלומר, אנו מוכנים להכשיר אותם, ועובד שלא ישתלם אנו מוכנים לתמוך בו.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: בהסתדרות המורים נדמה לי שבמצאים תחת

קורת גג אחת גם המוסמכים וגם הבלתי מוסמכים. לא ברור לי מדוע הבלתי מוסמכים כאן נמצאים מחוץ למסגרת, ואני מניחה שבשטח על כך ממנכ"ל המשרד.

מאחר שנושא הנשירה מהנהגה בקודת מוקד

בכל הענין הזה, אני מבקשת למסור לוועדה בתובנים בענין כוח-אדם, על מימדי הנשירה ומה הם הנימוקים לנשירה; אם הסיבה לכך היא רק ענין השכר, או יש נימוקים אחרים.

א. כהן:

אני מסתכל על הענין מבקודת מבט של בעיות השכר כתמריץ שיש בידו למשוך עובדים, ובאותה מידה למנוע נשירה. אנו יודעים שכל העלאת שכר יש בה אלמנט שיכול לסייע, אבל ברור מתוך הנסיון בשטח, שלא זה הדבר אשר יביא את הישועה, וההשפעה יכולה להיות או חלקית בלבד, או שכלל לא יהיו שינויים בשכר.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: כמה עובדים סוציאליים יש לכם

בשירות המדינה?

א. כהן:

697 עובדים. מתוך כלל העובדים בדירוג הפסיכולוגי למשל, שבמצאים באותו דירוג של העובדים הסוציאליים ונאותו סולם שכר, הייתה נשירה של 22.9% של פסיכולוגים בשנה שעברה. אחריהם באים הרוקחים.

שר הסעד ז. המר: כמה פסיכולוגים יש בדירוג?

א. כהן: 131. הפסיכולוגים עומדים בראש.

אחריהם באים הרוקחים, פיזיותרפיסטים

ורופאים.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: כמה תקנים לא מאויישים יש לכם?

א. כהן:

יש 700 תקנים ומהם 480 מאויישים. אלמנט מעביין נוסף מבחינת תמריצים של שכר הוא הנתונים על היענות למכרזים בשירות המדינה. אנו שומעים את הטענה מקבוצות עובדים רבות, שאומרים, היות שהשכר גמור, העובדים בדירוג שלנו אינם מוכנים להצטרף לשירות המדינה. הנתונים מוכיחים דבר מעביין מאד, שמתוך 100 מכרזים שפרסמנו בשנה שהסתיימה באפריל 1975 לעובדי הוראה, 33% לא התייצבו כלל. מתוך המכרזים לאחיות, 55% לא התייצבו כלל. ואחריהם מופיעים העובדים הסוציאליים. בקודה מעביינת היא, שתמיד אנו שומעים שעובדי ההוראה מועדפים בשל תנאי השכר שלהם. נתון זה בו כדי להעיד, ששכרם של עובדי הוראה לא היה בו כדי למשוך עוד עובדים למכרזים שלנו. לגבי אחיות, שאצלן ההיענות למכרזים היתה יותר נמוכה, לפי ההסכם משנת 1972 התלטנה לקצר את שעות העבודה שלהן. הן טענו שאם נקצר את שעות עבודתן, זה ימשוך

א. כהן

עובדות נוספות לעבודה. לאחר שקיצרנו את שעות עבודתן התברר שההיפך מזה הוא הנכון, כי כתוצאה מכך גדל ערכה הכספי של כל שעת עבודה, ולהרבה אחרות התברר שכדאי לעבוד עבודה חלקית מאשר משרה מלאה. התקציב גדל בהרבה מיליונים, כי היינו צריכים לשלם בעד שעות נוספות, ומספר האחרות המועסקות במשרה חלקית הלך וגדל.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: זה דווקא חיובי, כי אותה אחות שישבה בבית, העדיפה לחזור לעבודה.

א. כהן:

אחת הסיבות לכך שיש להצים, מרידת וקושי בבתי-החולים, היא ריבויין של אחרות במשרה חלקית, כי בצורה כזו קשה לנהל את העבודה. על כך יש נתונים מרים מאד.

הקושי בגיוס עובדים לשירות המדינה, גם של עובדים סוציאליים, מורים, פסיכולוגים ועוד, אינה גובעת מגודל המשכורת בלבד. זה ענין של היצע וביקוש במשק. היום קשה להשיג עובדים סוציאליים ועובדים אחרים בכל השטחים, ואינני חושב ששינוי מערכת השכר - דבר שהוא ממילא אינו ניתן היום לתימרון - זה הדבר שיביא את הגאולה.

אגב, ההסכם שעלינו דובר, זה הסכם שעליו חתומים הרשויות המקומיות, ההסתדרות, הסוכנות היהודית וממשלת ישראל. יתכן שבתביעות אלה שהוגשו יש 20 סעיפים שהם כפלים חריגה מהשכר ואי-אפשר להתייחס אליהם, או אפשר להתייחס לסעיף אחד בלבד. לכן כדאי שנעניין בדברים אלה כדי שנדע מה מעוגן במסגרת ההסכמים ומה חורג.

בענין השוואה והצמדה, ודאי זכור לכם שלפני זמן לא רב הופיעו האקדמאים לפני ועדה זו וטענו שאחוז האקדמאים בדרגות הנמוכות הוא גבוה מאד, ואחוז המהנדסים הוא גבוה מאד. השאלה היא למי להשוות. האם צריך להשוות עובד סוציאלי לפסיכולוג, או לעובד הוראה?

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: לדעתי אין צורך להשוות. כל אחד בפני עצמו.

א. כהן:

כל תביעה של הינתקות מלווה תמיד בהיצמדות לקבוצה אחרת. באופן מיוחד אם ניקח את הקבוצה של העובדים הסוציאליים, שזה לא הומוגני מבחינת המבנה שלו. בשאלת השאלה אין אנו יכולים לקחת גוף אחד ולחלק אותו לחלקים, ולהשוות אותו לזה ולזה.

בשנת 1972 נחתמה הסכמי שכר במשק. אלה הם ההסכמים שהוארכו ונמצאים בתוקף עד היום. ההסכמים של שנת 1972 נחתמו עד אפריל 1974. באפריל 1974 הם הוארכו עד אפריל 1975. באפריל 1975 הם לא בוטלו, ובשנת 1976 נחתם הסכם שמאריך את תוקפן של כל ההוראות שקיימות בהסכמים אלה. מבחינה משפטית ההסכמים תקפים, וההסכם לפיו אנו פועלים קובע במפורש שכל ההוראות קיימות, עם ההסתדרות, וכמובן כל מי שמשתייך אליה, אלא אם כן שובו. עד כמה שניתן ללמוד מההסכם של העובדים הסוציאליים, חל מפנה דראמטי בשיפוט תנאי עבודתם לעומת מה שהיה קודם. כלומר, בהסכם משנת 1972 חלו הטבות משמעותיות ביותר. אחד הדברים המשמעותיים הוא זה, שחלק מהעובדים שאינם אקדמאים יש להם סולם זירוג כמעט אקדמאי. הכוונה היא למה שקוראים מוסמכים ואקדמאים, מוסמכים אקדמאים שהיו מדורגים פעם

א. כהן

בדירוג האחד, הצטרפו לדירוג האקדמאים, מינוס 9% של הדירוג האקדמאי. יוצא מכך שכל עובד שאינו אקדמאי בסולם של העובדים הסוציאליים יש סולם אקדמאי מינוס 9%. קודם-כל, יש אצל העובדים הסוציאליים הטבה בולטת לעומת העובדים האקדמאיים בדרגות הנמוכות. בכל הדרגות האחרות עובד אקדמאי יכול לעלות עד דרגה 3 באופן אוטומאטי, בעוד שעובדים בדירוג האחד זוכים באופן אוטומאטי להגיע עד דרגה 3, בדרגות הנמוכות של העובדים הסוציאליים עולים עד דרגה 4. בדירוג האחד יש עוד יתרון, לפיו אדם שנמצא באותה דרגה תקופת זמן מסוימת, אפילו אם זו דרגה אישית הוא מקבל 70% תוספת של דרגתו זו והדרגה שמעליה. יוצא מכך שעובד בדירוג הסוציאלי, אחרי 10 שנות עבודה מגיע לדרגה 4 + 70%. גוסף לכך זכו העובדים לכמה תוספות אחרות.

במסגרת ההסכם של העובדים הסוציאליים היה סעיף שדיבר על ועדת תיפקוד. הוועדה ישבה ודנה זמן רב והצליחה לסכם את דרגה 4. היא לא הצליחה לסכם לגבי דרגות בכירות יותר והענין הועבר לבורר, שהוא קבע מערכת תיפקוד.

ה. זרובצפלד: בתקן של עובדי המדינה יש 700 עובדים סוציאליים. מתוך זה מספר העובדים

בדרגות 1 - 3 אינו 80%, אלא 44%, אם לתת את המספר הפרוייקט. מתוך 697 עובדים, 309 אנשים מדורגים בדרגות 1 - 3, והם מהווים 44.3%. אם אנו אומרים שזה 1 - 3, אינו אומרים כל מה שקיים, מכיוון שרוב העובדים הסוציאליים בדרגות 1 - 3 יכולים להתקדם עד דרגה 4 בתנאים שנקבעו בתיפקוד, ואחד התנאים הוא השתלמות לעובד הסוציאלי. בתיפקוד נאמר, שאם העובד לא עבר את ההשתלמות מכל סיבה שהיא, הוא יכול להגיע לדרגה 4. לפי דברי מר כהן, שכל עובד שנמצא בדרגה 4 יכול להגיע ל-70% מדרגה 5, זאת אומרת שכל העובדים הסוציאליים יכולים להגיע לדרגה 5. פירוש הדבר שאם 44% נמצאים בדרגות 1 - 3, זה רק מבחינה תקנית, כי מבחינת העובדים עצמם יכולים להגיע חלק גדול לדרגה 4, וחלק קטן לדרגה 5.

אני רוצה להזכיר לחברי הוועדה, שהדירוג של העובדים הסוציאליים הוא תיפקוד שקיים מ-1.4.72. לפני-כן, העובדים הסוציאליים שלא היו אקדמאים, היו בדירוג האחד, והתקן של הדירוג הסוציאלי היה י"ב - י"ג. הדרגה י"ג מקבילה לדרגה 1 של העובדים הסוציאליים. זאת אומרת, שעד אפריל 1972 יכול היה העובד הסוציאלי להגיע עד לדרגה 1, ואם היה מקבל את הדרגה האישית, היה מגיע עד לדרגה 2 של הדירוג האקדמאי. מכיוון שהם עברו לדירוג האחד, הם מגיעים עד לדרגה 4. זאת אומרת, שההסכם נתן התקדמות משמעותית של לפחות דרגה או שתיים, ואפילו יותר משתי דרגות לכל אחד מהעובדים הסוציאליים.

אם אנו מדברים על עובדים סוציאליים יחסית לדירוגים אחרים, היתה התקדמות די משמעותית לפחות בהסכם האחרון. אנו מדברים עכשיו על דברים שנעשו לא לפני 4 שנים, אלא נעשו לפני שנה, גירני 1975, והעובדים קבלו את זה דטרואקטיבית מאפריל 1972, כך שההתקדמות היתה די משמעותית והם קבלו את כל ההפרשים.

א. פריד: אני רוצה להתייחס לאמפתיהם, כפי שהם משתקפים בשדה. אם נביט לביקורת

של הנסירה, נראה לי שיש להצביע על נקודת משבר בתקופת-עבודתם של העובדת הסוציאליית, כי בעיקר מדובר על נשים, ויש להבחין בין עובדת שמסיימת את לימודיה ונכנסת לעבודה במירב ההתלהבות, בתוך כדי זמן נישאת ויולדת. המשבר מתחיל עם שובה לעבודה. כאן מתעוררות שתי שאלות שמתקשרות לשאלת הכדאיות לשוב לעבודה. (א) השכר לעומת מה

א. פריד

שנשאר לה ביד. כלומר, לאתר התשלום למטפלת, או לעוזרת. זו נקודה שבהחלט שוקלת הרבה מאד כאשר מתעוררת השאלה אם לתזור לעבודה. נקודה שניה שנכנסת לשיקול מבהיגת כדאיות היא ההשקעה, המאמץ הנפשי לעומת השכר. כאשר מדובר על שעות עבודה ארוכות, אם זה בשעות רגילות או אם זה מעבר לשעות העבודה הרגילות; יש עבודה גם בשעות אחר הצהריים, וצעשים תישוב והשוואה עם המשכורת המתקבלת בהשוואה לענפים אחרים. נקודה שלישית היא הנקודה של השמירה על הסכם - ואני מדבר על משרתי המשלה, לעומת מקומות אחרים. בממשלה השמירה על ההסכם הוא מדוקדק, ואפילו בוקשה. אם העובדת חושבת שמגיע לה כבר לעבור מדרגה 1 ל-2, זה כבר ענין של משא-ומתן, זמן, ולפחות חצי שנה עוברת עד שהיא מקבלת את האישור למעבר לדרגה שניה, ואז היא מוענת שהיא הפסידה. לדבריה, אם אחרי חצי שנה אני צריכה לקבל את המעבר, ערכו של הכסף אינו שווה לפי מה שאני צריכה לקבל.

נקודה נוספת היא הטיפול של העוסקים בכוח-אדם לגבי הטיפול בקבלת נשים אלה. אנשים אלה רגישים מבהיגת אזרחית, רגישים מבהיגת אישית, ואינם מוכנים להתייחסויות של אי-הבנה לגבי תפקידם ומעמדם. הם מרגישים עצמם נפגעים כאשר הטיפול אינו ענייני וכאשר לא נעבים לבקשותיהם.

יש בעייה שמתייחסת לאותו סולם שמדברים עליו כאן. הסולם הזה הוא לרעת עובדי המדינה, לעומת הסולם שנקבע לעובדים של הרשויות המקומיות. הקביעות בסולם זה היא לרעת עובדי המדינה בדרגות הגבוהות.

אתה מדבר על הגדרת תפקידים במדינה לעומת התפקידים ברשויות. הסולם הוא

ג. בן-ישראל:

אותו סולם.

לוח התיפקוד הוא לרעת עובדי המדינה.

א. פריד:

נדמה לי שיש כאן פרדוקס, כי דווקא בשירות המדינה עובדים יותר בדירוג גבוה מאשר ברשויות המקומיות. זה לא יכול להיות לרעה. בשירות המדינה, לעניות-דעתי, התפקידים הם יותר של ניהול ופחות תפקידי שדה; בעוד שברשויות המקומיות יש תפקידי שדה. הווה אומר שזה לרעה.

ה. שמעוני:

נקודה נוספת שלא הוזכרה כאן, היא התחרות בין השירותים. התרחבות השירותים הסוציאליים ברווחה היא גדולה ועצומה בהשוואה למה שהיה בשנים קודמות. המוסד לביטוח לאומי קלט בשנה האחרונה 40 עובדים. כל המשרדים התרחבו, והדבר הזה גורם לתחרות קשה מאד, כאשר אותם אנשים שאינם כפופים לנציבות חייבים לרוץ בסולם שנקבע להם. אותם אנשים שאינם מועסקים על-ידי הנציבות יכולים לקבל תנאים הרבה יותר טובים, ולא רק מבהיגת השכר, אלא גם מבהיגת המבנה אחרות שעל-יד השכר.

א. פריד:

ברצוני להעיר כמה הערות בעקבות הדברים שהושמעו. ראשית, גם אני

שר הסעד ז. המר:

קבלתי את אותו דף שאתם קבלתם השבוע. אותה השוואה בין עובדי ההוראה ובין העובדים הסוציאליים.

באשר לתרעומת שהושמעה כאן מצד נציגי מרכז השלטון המקומי לגבי זכותו של שר הסעד להמשיך לומר את דעתו לגבי התנאים של העובדים הסוציאליים, אני חושב שהוא זכאי, ואולי חייב לומר את דעתו, בלי שהוא אומר שהוא יתייעץ עם הממשלה.

ז. המר

אני יודע שיש בריחה של עובדים סוציאליים מהמקצוע. אין בידוי סטטיסטיקה כמה בורשים משטחים אחרים. נאמר כאן שתסריס 500 עובדים סוציאליים. זאת אומרת, שיש הרבה בלתי-כשירים. אני יודע שעבודה זו דורשת מאמץ רב, וקשה מאד לאדם רגיל, שאינו 'משוגע לדבר' להתמיד בזה.

מה הם הדברים שבהם ניתן לשכנע

את האנשים האלה להשאר בעבודה, ונוסף לכך למשוך אנשים לעבודה סוציאלית. אפשר לומר שאחד התנאים הוא השכר - אולי לא היחיד, אבל לנשתי הוא אחד הדברים החשובים. אין בידי נתונים המראים כמה מנקשים להמקבל לבתי-הספר לעבודה סוציאלית ומדוע הם מתקבלים; אם זה נכון ש-40% מנין אלה שמסיימים את הלימודים אינם מתחילים כלל לעבוד במקצוע. האם זה נכון שאחוז כזה וכזה פוזבים לשוק אחר, או בורחים מהשדה אל המשרד בכל מיני אופנים. תפקידנו הוא לראות ולאמר את נקודות התורפה, ואני יודע שהעובד הסוציאלי, במצב ההיצע והביקוש הקיים, מגלה שיש תחרות פרוצה בשטח זה, וזה יוצר בעייה גדולה. אני מכיר אנשים רבים שעובדים מתפקיד לתפקיד, שברוך בפתות מאמץ, מפני שהוא מקבל שם שכר יותר גדול ועובד פחות. אני חייב להניח, שמי שנכנס לעסוק בעבודה סוציאלית, יש לו נטייה לזה, כי אחרת הוא היה בוחר ללמוד ספרות או מתימטיקה. לכן, אם הוא בחר לעצמו את המקצוע הזה ועזב אותו, כנראה שיש בו קשיים שצריך לאתר אותם.

נאמר כאן שאחת הבעיות הוא הענין של

המנהיגות הסוציאלית. כלומר, ההרגשה שלו שהוא מתפתח, שהוא הולך לאיזה שהוא שטח שהוא גם מתפתח וגם יכול להשיג בו תוצאות נוספות. ברור שקיימת בעייה קשה של אנשים שנשברים. העובד הסוציאלי מקבל מכה ראשונה או שניה, מכה פיזית או מוראלית, והוא עוזב את הענין. באשר לתנאים הפיזיים של הנציגים, בזה אני יכול לומר שיש התקדמות גדולה. כלומר, אנו עוסקים בזה עכשיו.

נשים בעבודה סוציאלית. נשים

פונות להוראה, מפני שהן עובדות עד הצהריים. הגברים אינם פונים למקצוע ההוראה, כי שם הם ישתכרו פחות. אבל להיות עובד סוציאלי פירוש הדבר לקבל פחות שכר וגם לעבוד יום ארוך. לכן לדעתי, הנושא הכספי הוא גורם, וצריך לראות אותו בקונטקסט הכללי של מה שאנו יכולים לשלם.

בענין שעות העבודה, נאמר לי שיש

עירייה אחת בארץ, שמאפשרת לעובדים הסוציאליים לעבוד משעה 8 עד השעה 2.

זאת אומרת, שניתן להקמין את מספר שעות העבודה של העובד הסוציאלי

מנו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

מ-45 שעות עבודה לשבוע.

אפשר, ואז האשה חוזרת בצהריים הביתה.

מר הסעד ז. המר:

אותרו דבר לגבי אפשרויות אחרות.

יש נושא בעייתי אחר. למשל, אם זה יהיה בתוכמה שלמורה יהיה 40 ילד בכתה, ולא יותר, ואם לעובד סוציאלי צריכים להיות 200 תיקים, או יותר. אני מדבר על המכסות הקיימות היום. לכן אני אומר, אנחנו צריכים לעשות מאמץ כדי למשוך את העובדים הסוציאליים, לתת להם הנהגה, לתת להם השתלמויות ולתת להם אתגר. אפשר לעשות השוואה בין מורים ובין עובדים סוציאליים, כשהם הולכים לעיירות פיתוח. בעיירות

ז. המר

הפיתוח חשוב שיהיה להם עובד סוציאלי כמו מורה. לכן, בנקודה הזאת של חיפוש דרך איך לעשות מכלול דברים, שיחד ישמור את העובד הסוציאלי, חסרה חוליה אחת, והיא חוליית השכר.

אני חושב שיש מקום לבדוק את ענין ההיצמדות. אם זה חשוב לנו, מדוע נחכה עד שתהיה שביתת? צריך לבחון את הדברים לאורכם. למשל, כשראימי את הטבלה הזאת, גראה לי שהדרישה להשתנות אל הסורים היא דרישה פשוטה. אני אפילו לא מביא אותה כהצעה אופרטיבית. כולם מסכימים שהעובדים הסוציאליים נוטרים מהמקצוע. באיזה מקום שהוא יש כיוונים למחשבה שמבודדת את הנעייה הזאת ואומרת את דעתנו עליה. זה נתון להשוואה מה ניתן לעשות, ואני מקבל את זה.

א. כהן:

ההערה שהושמעה בענין התיפקוד, השוני בין הרשויות המקומיות לבין הממשלה - זה יכול להיות קיים בין מחלקה אחת לשניה. האיגוד פנה בזמנו, במסגרת הוועדה שהוקמה על-סמך החסכום. לא הגיעו לכלל סיכום, הענין הועבר לנורד והנורד קבע את פסיקתו לגבי הדרגות הגבוהות כפי שכאן נאמר, תוך העדפה של הרשויות המקומיות, אבל אינני יודע אם יש בכלל העדפה. אבל אם יש העדפה, לא היה בה כדי לגרום נשירה של עובדים שמופלים לרעה. זה לא צריך לשמש גימוק.

נאמר כאן, שאחת הסיבות שגורמות למצב הנוכחי, הוא העיכוב, סחבת ודחייה בהענקת דרגות. אני מבקש לתת לי דוגמה אחת או שתיים כאלה.

א. פריד:

אני אמן את זה בכתב.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
אני רוצה לקרוא בפניכם מכתב שקבלתי מעובדת סוציאלית, והחלטתי שצריך לטפל בנושא.

"שמי מטל ברה ואני עובדת סוציאלית בני"ח גהה. זה לא כבוד כל-כך גדול וחוששתני שמנחיבת המסכורת זו כמעט בושה, ועל כך ברצוני לכתוב לך ולו על קצה המזלג בלבד.

קצת מתולדותי. סיימתי לפני כ-7 שנים לימודי לתואר ראשון בפסיכולוגיה וכדרכן של סטודנטיות צעירות בשאתי וילדתי שתי בנות תוך תקופת לימודי. לאחר 4 שנות נישואין החלטתי לנסות לצאת לשוק העבודה. ברשמתי בלשכת עבודה לעובדים אקדמאיים ושם הוצעו לי כמה משרות, האחת כמזכירה למנהל סניף בנק מרכזי במשכורת של 750 ל"ח לחודש נטו (בשנת 1970) והשניה כעובדת סוציאלית בלשכת הסעד ביטו במשכורת של 404 ל"ח לחודש.

אולי שגיתי אז, אך בהתלהבות של בחורה צעירה גראה היה לי שהשוב יותר לטפל בילדים הזקוקים לעזרה מאשר במנהל סניף מרכזי של בנק. (ומנחיבה זו לפחות עדיין לא התבגרת).

עבדתי במשך 5 שנים כעובדת סוציאלית, כשלעתיים קרובות ביותר השתי שמשכורת הוצנעה מאפשרת לי להבין טוב יותר את מצוקתם של הפונים ללשכה כשהנבתי טוב מאד משמעות של חוסר אמצעים בראותי בי דוגמה חיה לכך.

בינתיים החלטתי להמשיך בלימוד וסיימתי לימוד הסבה לעבודה סוציאלית. אחר שש שנות לימודים אקדמאיים הגעתי היום למצב שבהיותי אם לשלושה ילדים אני מצליחה לפרנס במשכורת בכבוד את המשפלת בילדי ואני גאה שבעלי מוכן ומזומן לממן את הסגירות שלי ומדי פעם בפעם אפילו דמי כיס.

ש. ארבלי-אלמוזלינו

בימי כשאני בפגשת עם חברותי (רובן נשים עדודות) אני
במצאת במתח מתמיד מחשש פן יעלו לשיחה את הנושא האהוב עלינו
הישראלים - המשכורת. מה עלי לענות לגבנות, מורות ומזכירות למיניהן?
מוטב לשתוק. אפילו לספר שאיני משלמת מס הכנסה (לא הגעתי עדיין
למינימום השכר ממנו מורידים מס) אני מתביישת.

בעלי כלכלון. לא, איני רוצה להעלות את פרשת המשכורות של
אקדמאים אחרים. בשביל מה? סתם מרגיזו! אך הוא לימד אותי כלל
בסיסי בכלכלה. השכר הוא פונקציה של היצע ובקוש. בכלכלה זה כך.
בעבודה סוציאלית כנראה הכלל אינו תופס. עובדה - בקוש גבוה, היצע
בסוף והמשכורת בהתאם להיצע - בטובה.

השאלה שאני שואלת את עצמי - עד מתי? עד מתי יעמדו לי כוחותי
להתגבר מדי חודש בחודש, בעת קבלת התלוש והעברת המשכורת כמעט
בשלמותה מכיסי לכיסה של המטפלת, על נטייתי הנורמלית לעזוב את
המקצוע, להפסיק להיות דון קישוטית ולעשות כמו רבות מחברותי שסיימו
לימודיהן אתי לפני או אחרי ועברו לעבוד כמורות סיפוליות, מזכירות
או עובדות סוציאליות במפעלים פרטיים שמבינים אולי טוב יותר עד כמה
חיונית העובדת הסוציאלית במפעלים. האם יש תשובה לכך? "

ג. בן-ישראל:

הנושא של העובדים הסוציאליים זכה
לטיפול אינטנסיבי לפחות בתקופה
שאני מכהן כיושב-ראש הוועדה לענייני אקדמאים בהסתדרות, באופן מיוחד
בעיית עובדי השדה. כלומר, אלה שעומדים בעימות ישיר עם המקרים
הקשים, ועשינו אז חריגה מבחינה פורמלית בהסתדרות. ההסדר הזה,
שעובד יכול להגיע לדרגה 4 - מה שאינו יכול להיות בסולם האקדמי -
את זאת עשינו תוך קבלת הסכמה של כל הארגונים האקדמאיים, שהם לא
יתבעו על בסיס זה שיינתן להם אותו דבר. כלומר, העקרון של צמידות
מתוך הסכמה לפחות בתוך הארגונים האקדמאיים, לראשונה סטו ממנו מתוך
הסכמה חזיתית. ואמנם הארגונים האקדמאיים לא תבעו אחר-כך לקבל אותו
דבר, בכל אופן לא שילם שקבלו העובדים הסוציאליים.

הנושא גדון גם בוועדה המרכזת, בשל
החשיבות המיוחדת שאנו מייחסים לעובדים הסוציאליים, ובמיוחד כאמור
לתחום שקשור בעובדי השדה. גם בוועדה המרכזת עקרונית הוכר העקרון
שיש חשיבות מיוחדת לעיסוק הזה, ותנאים מיוחדים שמתייבים תשומת-לב
שונה מהרבה עיסוקים אחרים. רק לאחר שהנושא הוכרע במשך המשא-ומתן
ויתר השאלות הועברו לבירור והוכרעו כפי שהוכרעו.

אני חושב שגם היום המצב אינו מניח
את הדעת בכל הקשור לגבי הדירוג הנמוך; כי זה עיסוק שיש בו הרבה
חיילים ומעט מפקדים בתחום העבודה הסוציאלית, ואין ספק שבבעלי הדרגות
הנמוכות, מבחינת הסיכון, המאמץ והשחיקה, ראויים לטובת העובדים יותר
גבוה מכפי שזה בעיסוקים רבים אחרים. ברור שכשאני אומר זאת, איש
אינו מדבר על הפרת הסכמים. יש הסכמים שבחתמו ומכבדים אותם, אבל
ודאי שגם אין מניעה בהסכמה הדדית לבחון נושא. הרי מדובר על כך שלא
ייעשה אקט חד-צדדי. לכן אמרתי שחשוב לי מאד לדעת מהי עמדת הממשלה.
חשוב לנו לדעת מה חושב המעסיק, ואם העיסוק הזה חשוב לנו. לאחר-מכן
יכולה ההסתדרות לבחון את הדברים ולראות כיצד הם משתלבים במכלול.

שר הסעד אמר שהוא אינו עוסק בענייני
שכר, אבל הוא מסכים שיש צורך לתקן. אילו הממשלה היתה שלמה עם
עצמה בעניין זה, היתה אומרת: הגענו למסקנה שבשל החשיבות של התפקיד,
ומפני שיש נשירה, אנו בדעה שצריך לעשות את זה, בתנאי שתהיה התחייבות
ברורה של ההסתדרות, שזה לא יגרור אחריו עיסוקים נוספים. אחר-כך

ג. בן-ישראל

ההסתדרות צריכה לבדוק ולהיאבק עם הארגונים, כפי שעשינו במקרה הראשון.

אני הייתי תמיד נגד נושא ההצמדה. את דעתי זו הבעתי פעמים רבות בפומבי. לצערי, לא כל עמיתי בהסתדרות שותפים לדעה זו. אבל אין פירושו של דבר שכל חברי בהסתדרות כבר קבלו זאת.

באשר למסמך שהוצג, לא הייתי אומר שבכל חלקיו זה מסמך שהוא אטום בפני הדירת מים. אבל אין ספק שהוועדה תרמה תרומה חשובה בכך שהיא אמרה שצריך לבחון את העיסוקים לגופם, ולא כל דבר יהיה צמוד אוטומאטי. לכן אני אומר, במיוחד נוכח העובדה שהרוב הגדול של העובדים הסוציאליים מדורגים בדרגות הנמוכות - ואני חושב שזאת הבעיה - איבני חושב שהבעיה היא בדירוג הנכיר, כי שם תיקנו את הדברים במידה ניכרת, אבל בכון שהיא בעיה רצינית לגבי השדה. אני גם לא חושב שזה צקרון מקודש לומר תמיד שזו פרופורציה מדויקת בין הריצפה לבין התקרה. בעיסוקים מסויימים אפשר בהחלט לומר, שחשיבותו של עיסוק בשלב השדה מצויק שינוי. אני חושב שאין בענין זה חוקים מקודשים, ויש שורה של עיסוקים שצריך להעלות את הרצפה, ולא יחסרו לבו מועמדים לדרגה 8 ו-9 של עובדים סוציאליים. שם זה גם שייך לתמריצים, שאינם רק כלכליים, וזה לא נוגע רק לעובדים סוציאליים.

אני חושב שהנושא הזה ראוי לטיפול רציני, ובשמה מאד אם הממשלה והשלטון המקומי יגבשו בענין זה עמדה. אם יאמרו לבו שמוכנים לפעול בשטח זה וודאי שזה יגרוור אתו את האחרים, אני חושב שזה יהיה טיעון רציני, כי אני מקבל מה שנאמר כאן, שלא יתכן שיתוקן קטע אחד ובעקבותיו כל הרכבת תתחיל ליסוע. המשק לא יעמוד בזה, וזה לא מוצדק מכל בחינה שהיא. צריך לנסות למצוא תשובה לנושא הזה. בכל אופן, אני חושב שהדיון הוא חשוב, ודווקא במצבה הנוכחי של המדינה, הטיעון שאנו צריכים לחזק את החוליות של המגע הישיר בשטח לקראת הימים שעוד יבואו, גם הוא טיעון חשוב ביותר, ויחד צריך לחפש דרך איך למפל בענין.

א. לנגרמן:
אני רוצה להבהיר כמה בקודות, ואולי בתחיל במוסכמות, כי אין טעם לדבר על עובדות. לגבי עובדות, מהו גובה שכרו של פלוני בשנה מסויימת, עם ותק ובלי ותק - אני חושב שהוועדה יכולה לבקש מגורם כלשהו מסמך ברור ומוסכם, ולא בתורכח אם זה יותר או פחות.

איבני סבור שיש כאן מישהו שמתעלם מן ההתקדמות שהיתה בהסכם האחרון שנחתם. כולנו ראינו בו התקדמות, גם מי סבור שההתקדמות אינה מספקת. כמובן יש שאלה מה היתה בקודת המוצא לגבי ההסכם, איך זה עומד ביחס לנושאים אחרים, אבל בנושא עצמו אין ספק שחלה התקדמות. אני סבור שזו תהיה אשלייה אם מישהו יאמר שתיקון שכרו של עובד סוציאלי הוא הפתרון, או התרופה היחידה לגשירה, אם כי הוא בהחלט אחד המרכיבים של הענין. אנו מנסים היום עם כל גורם אפשרי, עם אוניברסיטאות, עם משאבים כספיים ורוחניים, לנסות לבנות ולחזק את העבודה הסוציאלית, בעיקר את עבודת השדה. זו מערכת גדולה ושלמה של עבודה, וצריך להשקיע בה זמן רב. אולי כל זה יחד, עם הגדלת ההיצע של העובדים הסוציאליים, עשוי לגרום לשינוי מימדי הנשירה, ואני כולל בזה תבאי עבודה ושכר עבודה.

אני סבור שהיתה הסכמה מלאה, שהענין מתמקד באותם אנשים שנאבקים את המאבק היום-יומי, אלה שעומדים בחזית. איבני יכול להכנס לצד האופרטיבי, כי לצורך זה צריכים לשבת כאן

א. לנגרמן

אנשים אחרים.

אינני רוצה לחדש לכם הרבה. אספר רק שלפני שבוע הזדמנתי לשני מקומות, ברמלה ובאור-יהודה, שניהם אינם מקומות פיתוח. האוכלוסייה במקומות אלה וקשיי העבודה הם לא פחותים מאלה שבעיירות פיתוח. ואולי לגבי עיירות פיתוח, שמוגדרות כך, הקשיים הם מרובים יותר ברמלה ובאור-יהודה. אבל יש בעיות של תקנות. יש הנצחה של החלטת ממשלה משנת 1959, שמגדירה עיירות פיתוח. מסתבר היום שמבחינה תקנית הכל על השולחן. אנו יכולים לתת לעובד בעיירת פיתוח א הטבות, ואיננו יכולים לתת את אותן הטבות לעובד בראש-העין, באור-עקיבא או באור-יהודה. ואפשר למנות שכונות ומקומות ישוב שאינם כלולים באותה הגדרה. מהי משמעות העניין שהממשלה בהחלטתה איפשרה לתת אותן הטבות בעיירות הפיתוח? כי הכירו בעובדה שיש מחסור בעובדים, שאין דרך למשוך לשם את העובדים. זה לא הכל, אבל זה אחד הפתרונות לעניין. אבל הגדרות אלה מונעות מאתנו לעשות את זה במקומות אחרים.

אחת העובדות ברמלה אמרה: אני כמעט ותיקה כאן. - כמה זמן את עובדת כאן? - שנתיים וחצי. וכאן אנני מדברים על עובדים שנשארים במקצוע 7 שנים. זו באמת עבודה קשה מאוד, ואינני יודע אם בסכום נוסף של 1,000 ל"י אפשר להחזיק מעמד במקצוע זה. הגעתי לאור-יהודה ומצאתי את מנהלת הלשכה חנושה באוזנה. היא סיפרה לי שאתמול היתה אלימות במקום וחתכו לה את האוזן.

אני רוצה במשהו לשתף אתכם במצוקה שלי. הקשר בין 20 הנשים במקומות אלה הוא זה, שהן עובדות שנה, שנה וחצי, 8 חודשים וכיוצא בזה. אמרתי להן, כל מה שאני יכול לסייע לכן, הוא לאחר שתעבדו לפחות 3 - 4 שנים. גבסה לבנות את המסד של הלשכה הסוציאלית הזאת באור-יהודה.

אני מגיע לבית-דגן, ומדבר עם מנהלת הלשכה, בחורה צעירה כבת 25. יש לה 7 עובדים, ואני מכיר את המצוקות של בית-דגן. זה ישוב קטן, עם גרומנים וקבוצות עבריינים. זאת מצוקה שקיימת במקום 25 שנה, ואותה צעירה צריכה להתמודד עם הבעיות האלה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: מהו אחוז הגברים בתוך השירות הזה?

15%

י. קדמן:

א. לנגרמן: היום לא יתקבל אדם לעבודה בלשכה סוציאלית בתפקיד שאמור להיות עובד סוציאלי, אלא אם הוא ייבחן על-ידי המכון ויימצא מתאים ללימודים, או אם הוא אקדמאי ויתחייב לעבור קורס הסבה. אי-אפשר לומר היום שמצאנו אוזן קשבת.

ג. בן-ישראל: בענין הסבה אתם יכולים לנקוט הרבה יותר יוזמה, כי יש אגטלה מסויימת בין אקדמאים. אנחנו נהיה מוכנים לתת יד לזה. זו נקודה חשובה מאוד.

א. לנגרמן: בשנת הלימודים תשל"ו וגם בשנת תשל"ז אנו ממצים את מלוא הפוטנציאל הקיים בשלב זה באוניברסיטאות להסבה. ארבעת בתי-הספר מקיימים הסבה ל-100 עובדים בערך. בדיון שמתקיים עכשיו במוסד להשכלה גבוהה אנו מחפשים דרכים על-מנת להגדיל את ההסבה. אנו מודעים לעובדה שיש פסיכולוגים

א. לנגרמן

וסוציולוגים שניתן למשוך אותם לנושא.

אני רוצה להעיר לגבי העניין של מדריך מוסמך כדי להעמיד את הדברים על תיקונם. אדם שמסיים מוסד מוכר של משרד החינוך והתרבות להכשרת מדריכים, שהוא קורס של 12 - 14 חודשים, מקבל ממשרד החינוך תעודה המכירה בו כמדריך מוסמך. שכרו של מדריך מוסמך שווה לשכרו של מורה מוסמך.

ז. פלירן:

בענין "אוזן קשבת", הכוונה לא היתה למשרדי הסעד. דברנו על כך שאין אוזן קשבת אצל בציגות העובדים בקשר לטיפול הכוללני של העובדים הנלתי-כשירים. כפי שבדעונו בן-ישראל פנה למעסיקים, אני חייב לפנות גם להסתדרות. לא יתכן שאותם עובדים שהוא הזכיר, גם אם הם חסרי-אונים אקדמאים, שאין להם אבא, שלא נוכל להתעלם מהם. או שמקבילים אותם לעבודה סוציאלית, או לא. אני מסכים מראש שלא יקבלו אותם, אבל בדגש שהם מוכרים כעובדים סוציאליים, לא יתכן שנספול רק ב-50% של העובדים; ורוב העובדים שאותם הזכיר מר בן-ישראל, שאינם בטיפול ההסתדרות, הם בשדה ובעיירות הפיתוח.

היו"ר ש. ארבל-אלמנזלינג:

מהו מקסימום הותק שהגיעו אליו עובדים סוציאליים?

ג. לב:

אני יכול לומר על רמלה ואור-יהודה, מקומות שבהם טיפלת. אני חושב ש-90% של העובדים הסוציאליים באור-יהודה וברמלה, או במקומות אחרים, הם אינם תושבי המקום. כאשר יש מכרז ברמת-גן או בחולון, או בתל-אביב, יש הרבה מועמדים. המועמדים הם אלה שעבדו באור-יהודה וברמלה. זאת למעשה לא בשחרם, אלא בדיחה, כי מתרוססים סוגי תפקידים.

ה. שמעוני:

אני פטור מלומר כמה השדנה בעניני העבודה הסוציאלית. אני מסכים עם דברי השר, שלא צריך להיתפס להתפרצויות, כי בטופו של דבר זה יידרש מאתנו. ואם לא רוצים שתהיה התפרצות, ושליהיה איזה שהוא איזון, צריך להשקיע בתחום הזה. אבל איננו יכולים להיות מנותקים ממדיניות השכר, ובמסגרת זו צריך לעשות כמה דברים. אחד מהם הוא למונה ארוך, לעשות מאמץ להפוך את המקצוע הזה למקצוע של גברים בעתיד, או לפחות שיהיו בו מספיק גברים, כי אני חושב שאחת הסיבות לנשירה היא מפני שזה מקצוע של נשים. קיים גם האלמנט השני של הלחץ המיזי. על עובדת קל יותר ללחוץ, היא מקבלת להצים בצורה יותר דרסטית. לפי דעתי, אם רוצים שהמקצוע הזה יהיה סטבילי יותר לגברים במקומות עבודהם, צריך לראות את הבקודה הזאת כדי למשוך אותה.

נדמה לי שהבעיה היא בטופו של דבר

בתחום של העובדים הסוציאליים. אנשי האיגוד יודעים שאין ממי לדרוש, אלא מהקבוצה הזאת, שהיא הקבוצה המצפונת ביותר בחברה, בקרב העובדים שעליה סומכים שתהיה לפה לחוליה החלשה ביותר. והנייירות בקרב הקבוצה הזאת מלאיגה אותי גם מבחינה ערכית. אני בעד הגדלה משמעותית בשכרם של העובדים הסוציאליים. אבל אפילו אם זה לא בעשה, ונבטופו של דבר החלק הזה יאמר שבגלל השכר הוא הולך לקריירה קצת יותר טובה, אני חושב שאיננו את הסיכוי שיימצא בחברה הזאת איזה שהוא גורם שישא על עצמו את הנטל המוסרי של הפערים האלה.

מבלי שבדקתי את המספרים, אני משוכנע

שבתחום הרשויות המקומיות, בתחום העבודה בעיירות פיתוח, יימצאו כל אותם העובדים הלא-מוסמכים, לא אקדמאים ולא כשירים, - הקבוצה הרביעית.

ח. שמעוני

זה דבר פרדוקסלי, כי שם צריכה להיות הקבוצה החזקה ביותר, המוסרית והמקצועית ביותר.

קודם-כל אני פונה לאיגוד העובדים הסוציאליים, לקלוט את הקבוצה הזאת תחת חסותו ולטפל בה. הם עושים את העבודה הסוציאלית לטוב או לא, ומוטב יהיה שהם יהיו תחת חסותכם ולא יבולע להם. ב) זה אבסורד שהעובדים האלה יהיו בדרגה י"א ויגיעו לדרגה י"ב. לפי דעתי, באופן מקביל לדרגות האחרות, צריך לתת לעובדים אלה להגיע לדרגה 4, עד י"ד - ט"ו, כדי שיהיה להם פיתוח. אבל צריך למשוך גם עובדים מקצועיים. זה לא דבר שנוגע למדיניות השכר. זה דבר שנוגע למבנה התקנים. אפשר להחליט שהתקנים בטיפול במשפחה בעירות הפיתוח, או בשכונות עוני לא יתחילו מדרגה 1, אלא מדרגה 2, ובדרגה זו הוא ימשיך כל עוד הוא יהיה בתפקיד זה. לפי דעתי, בתחום של מדיניות השכר, לפני שהצלחנו לבקע את המדיניות הזאת, צריך לעשות את שני הדברים האלה: א) להכניס את העובדים הלא-מקצועיים להגנת האיגוד; ב) להעלות את הרצפה. נוסף לכך. אנו חושבים שצריך לתת תוספת ייחודית לעובדים עבודה סוציאלית. אין דבר ייחודי יותר מאשר לעבוד עבודה סוציאלית. זה לטוב ארוך, אבל אלה דברים סבירים, שאולי אפשר להגיע אליהם גם במסגרת מדיניות השכר הנוכחית.

י. קדמן: כאשר אנו מדברים על נשירה, איננו מדברים על מקדה של אדם שעובר מאור-יהודה לרמת-גן. זה מה שקרוי אצלנו תחלופה. כאשר בדקנו את הענין, לקחנו בצורה מקרית שני מחזורים של בוגרים שסיימו, אחד לפני 4 שנים ואחד לפני 5 שנים, ובדקנו מי מהם נמצא היום בעבודה סוציאלית. והסתבר לנו ש-50% מהם לא עוסקים כלל בעבודה סוציאלית.

א. לנגרמן: חלק מהם כלל לא הגיע לעבודה סוציאלית.

י. קדמן: שנית, ברור לי - ואולי לא הייתי ברור בתחילת דברי - שאי-אפשר לקוות, שרק שינוי בשכר יביא את הפתרון לבעיית הנשירה. בעיית הנשירה מורכבת מהרבה מאד גורמים. אני חושב שאם רוצים לטפל בבעייה, צריך לטפל גם בזה.

ג) לגבי אותם עובדים שאינם כשירים. במונחים שלנו לא קיים מונח של עובד סוציאלי לא כשיר, ואני שמע שמשרד הסעד אימץ את עמדתנו בנושא זה. כפי שלא קיים מונח של מורה לא כשיר, או פיזיותרפיסט לא מוכשר. אם הוא עובד סוציאלי, פירוש הדבר שהוא למד את המקצוע ויש לו תעודה שמכשירה אותו לכך. מצד שני יש מציאות, שאנשים מועסקים בתפקידים של עובדים סוציאליים. אני רוצה שיהיה ברור, שאיננו קוראים להם עובדים סוציאליים, ואנו מנקשים גם מיתר המוסדות לא לקרוא להם עובדים סוציאליים. זה גם גורם בעיות לעובדים הסוציאליים עצמם, ויש בזה אי-הגינות. אני משוכנע שכשם שאתם רוצים שהאוכלוסיה החלשה תקבל את הטיפול הטוב ביותר בחינוך ובריפואה, כך אני רוצה - ואני רוצה שהמרכז לשלטון מקומי ירצה כמוני - שהאוכלוסיה החלשה תקבל את העזרה הסוציאלית מהאנשים המוסמכים לכך.

לגבי קליטה באיגוד, יש החלטה של האיגוד שהוא יקלוט לשורותיו במעמד מיוחד עובדים שמועסקים בתפקידי עבודה סוציאלית, ושמוכנים לחתום על התחייבות לצאת לתוכנית הסבה תוך שלוש שנים.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזליב: היית צריך לומר את זה בהתחלה.

ג. גן-ישראל:

מאחר ונושא התוספות הייחודיות עולה כל פעם מחדש, יש בהסכם הבא סעיף, שספרו 27, שבו נקבעו 3 קריטריונים מצטברים, שאם הם מקיימים, זכאי אותו עובד לתוספת ייחודית. מה שקבעה ועדת בראי הוא, שאותו סעיף 27 קיים במקרים רבים, אבל לא על-פי התנאים האלה.

א. כהן:

לפי ההסכם בין הממשלה ובין ההסתדרות, סעיף 27 הנדון בטל סן העולם.

ג. גן-ישראל:

אין ספק שיש דור מדבר, ולגבי דור מדבר צריכה להיעשות פעולה סיוחית כדי לתת לו את הכשירות הזאת. יש ביניהם ותיקים שמתמידים במקצוע, ולכן האיגוד קבע בענין זה ויש הסדר. רצוי שהמעסיקים יתחילו בעידוד נסרן של העובדים האלה על-מנת שיעברו את ההשתלמות, וברור שצריך לעשות מאמץ מרבי כדי שהמחנה הזה לא יגדל. לכן, בשיתוף-פעולה בין המעסיקים לאיגוד צריך לעשות מאמץ כדי להכניס אותם לתוך המסגרת, מתוך כוונה שבמשך הזמן הם יהיו עובדים סוציאליים.

היו"ר ש. ארבל-אלטנולין:

אני מודה לכולכם על התרומה החשובה שתרתם, בכך שניסו להעמיד את הדיון על הבסיס שכולנו רצינו בו, ולא לתרוג סגור. שנית, אני שמחה שכולנו מאוחדים בדעה, יש לעשות משהו לשנינו מעטו של העובד הסוציאלי. המקצוע הוא חיובי, וצריך לפעול בקשר לכן בתקופה שקשה, להקדיש לכן יותר מחשבה, ולא בתקופה של קלות, שניתות וסנקציות. אפילו אם אנו נמצאים בתקופה קשה של מלחמות, אין זאת אומרת שהגשמת מה שתגבשו במשך הזמן ייעשה מהיום למחר.

בכדי שתהיה לפנינו תמונה שלמה של הסצנה, אני מבקשת מהגורמים הנוגעים בדבר - נציבות שירות המדינה והרשות לתכנון כוח-אדם במשרד העבודה - לומר לבג מהי התוכנית, ומהו מספר העובדים הסוציאליים שיידרשו בתקופה של 5 - 6 השנים הבאות לאור הצרכים שהולכים ומתפתחים, כי בהתאם לזה צריך להתחיל לחשוב כיצד לקדם את הנושא.

(ב) אנו מבקשים שתתנו לנו נתונים, כמה עובדים סוציאליים מסיימים בשנה ומה הם סיפדי הנשירה. זאת אומרת, המאזן מבחינת הכניסה והיציאה סן המקצוע. (ג) נתונים על השכר.

ח. שמעוני:

אם אינני טועה, סורים שמסיימים את לימודיהם יש להם התחייבות להתעסקות מסויימת. יש היום נהירה לפקולטות, והן אינן קולקות את כולם. צריך לחייב את הלומדים, שבתום לימודיהם הם יהיו חייבים לעבוד כך וכך שנים במקצוע.

י. קדמן:

הצענו את זה.

היו"ר ש. ארבל-אלטנולין:

אתה יכול לדרוש מהם התחייבות אם אתה נותן להם את שכר הלימוד. לגבי סורים מאיזורי סיתוח הצענו שהם ילמדו על-חשבון המדינה, בתנאי שיחזרו לעבוד במקום מגוריהם. אז יש בהחלט זכות מוסרית לנוא אליהם בתביעות.

אני מבקשת מנציבות שירות המדינה

להכין לנו טבלאות של עובדים סוציאליים, הלא-מוסמכים והמוסמכים. אחר-כך טבלאות של סורים - מוסמכים ולא-מוסמכים; וקבוצה שלישית - של אחיות, מבחינת השוואת הנשירה, ומה הם גורמי הנשירה. ענין השכר הוא אחד הגורמים העיקריים. בתקופה שלנו, שהיא תקופה חומרנית יותר מאשר ערכית - ועל כך יש להצטרף מאד - כל אחד עושה לעצמו את החשבון אם כדאי לו או לא. ובמיוחד כאשר האשה עובדת, היא עושה את החישוב הזה, כשהיא צריכה לשלם עבור הטיפול בילדים. האם יש השתתפות

ש. ארבל-אלמוזלינו

בהחזקת הילדים של העובדת הסוציאלית בסעון, או אצל הסטפלת? אחיות ועובדות בספעלים כן מקבלות השתתפות. מדוע ייגרע חלקן של העובדות הסוציאליות בנקודה זו?

ז. מלינון: אני חושב שהן כן מקבלות השתתפות.

י. קדמן: הן אינן מקבלות השתתפות.

הי"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: אני רוצה לדעת אם הן מקבלות או לא, ואיזה סכום. אם אנו יוצאים מנקודת-ראות שמקצוע עבודה סוציאלית הוא חיוני למשק ולחברה, אין שום סיבה שנפלה אותו לדעה.

כמו-כן אני מבקשת לדעת בצורה יותר מדוייקת כמה גברים וכמה נשים יש במקצוע, ואם אצל הגברים הנשירה מהמקצוע גדולה יותר, או שהם מתמידים בו יותר.

לגבי תמריצים, בזמן האחרון החליטה ועדת הקדים על תמריצים למורים שהולכים לאיזורי פיתוח. האם קיימים תמריצים גם לגבי עובדים סוציאליים, ומה הם?

א. לנגרמן: לגבי אותן עיירות פיתוח קיימים אותם תמריצים.

הי"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: מבחינת התמריצים שניתנים למורים, נותנים להם זתק נבת-אחת. אני מבקשת לדעת אם אותם נפרצים ניתנים גם לעובדים סוציאליים. אם לא, מה ניתן לעובדים סוציאליים.

נקודה נוספת. אני יודעת שיש מושג שנקרא שכונות מועדפות, בנוסף לאיזורי פיתוח. יש ישובים מועדפים במסגרת השיכון והסיוע לשיכון. נשאלת השאלה, כמו שדובר על רמלה ואור-יהודה, האם ניתן לאמץ את המושג הזה של ישוב מועדף, או שכונה מועדפת, מבחינה זו שהעובד שהולך לעבוד שם יקבל תוספת מיוחדת בעד אותם המאמצים שהוא מסייע.

ג. בן-ישוראל: היה פעם מושג של איזורי סצוקה.

הי"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: נוסף לכך יש גם שכונות מועדפות. ונקודה אחרונה - החלטת האיבוד בקשר לאותן קבוצת עובדים להקנות להם סעוד של עובד סוציאלי. יש להקנות הסמכה לכל העובדים הלא-מוסמכים, לתת להם מתגר סטויים, ובענין זה הפעסיקים צריכים לסייע בהרבה. מצד העובדים אני חושבת שתהיה היענות. טוב עשה האיבוד שהחלים על הצעד הזה, שיש בו כדי לדרבן את העובדים.

בעוד שבועיים או שלושה שבועות נקיים ישיבה נוספת בענין זה, ואני מבקשת לקבל את כל הנתונים האלה, ואז נחשוב כיצד ניתן לקדם את הנושא.

תודה רבה. הישיבה בעולה.